

Ανάγνωση και μαθησιακές δυσκολίες

Τα παιδιά και οι έφηβοι δεν αποδίδουν επαρκώς στο σχολείο για διαφορετικούς λόγους. Ορισμένα αντιμετωπίζουν οικογενειακά και συναισθηματικά προβλήματα. Για άλλα πηγή προβλημάτων αποτελούν η κοινότητα τους, το σχολείο ή οι συνομήλικοι. Το πνευματικό επίπεδο ορισμένων είναι απλά κάτω του μέσου όρου. Όμως ένα 10 με 20 % έχουν μια νευρολογική διαταραχή του τύπου Μαθησιακή δυσκολία. Αυτά τα παιδιά¹ είναι τουλάχιστο κατά το μέσο όρο ευφυή (πολλά είναι πολύ πάνω από το μέσο όρο), και τα προβλήματα τους δεν προκαλούνται από συναισθηματικές διακυμάνσεις, από τις συνθήκες κοινωνικές ή πολιτισμικές ή από πρωτογενή μειονεξία οπτικής, ακουστικής ή κινητικής φύσεως. Αντιθέτως η αιτία για τα μαθησιακά τους προβλήματα φαίνεται να είναι ότι ο εγκέφαλος τους είναι δικτυωμένος κατά τρόπο ελαφρά διαφορετικό συγκρινόμενος με του μέσου ανθρώπου. Περίπου το 20% των παιδιών με Μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν κι άλλο σχετικό πρόβλημα όπως η Διαταραχή της Ελλειμματικής προσοχής (Attention deficit disorder) ή η Διαταραχή της Ελλειμματικής προσοχής και υπερδραστηριότητα (Attention deficit hyperactivity disorder). Στα συμπτώματα περιλαμβάνονται η υπερ-κινητικότητα, η απόσπασση της προσοχής (distractibility) και ο αυθορμητισμός. Η αξιολόγηση και αγωγή για τα παραπάνω πρέπει να γίνει αυτόνομα σε σχέση με τη Μαθησιακή δυσκολία.

Οι Μαθησιακές δυσκολίες είναι ισόβιες διαταραχές που απαιτούν ιδιαίτερη κατανόηση και αρωγή ίσως σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επηρεάζουν επίσης σημαντικά τα παιδιά κι εκτός τάξης παρεμποδίζοντας όχι μόνο το εκπαιδευτικό έργο αλλά και το παιχνίδι, τις καθημερινές δραστηριότητες και τις φιλίες. Κατά συνέπεια η βοήθεια προς αυτά τα παιδιά σημαίνει περισσότερα από την ειδική εκπαίδευση στη τάξη.

Είδη Μαθησιακών δυσκολιών

Στα τέλη της δεκαετίας του εξήντα καθιερώθηκε το παρόν μοντέλο για τις Μαθησιακές Δυσκολίες. Η επεξεργασία των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται κατά την μάθηση διαχωρίζεται σε τέσσερα στάδια : εισαγωγή, ενοποίηση, μνήμη και εξαγωγή. Εισαγωγή είναι η διαδικασία καταγραφής στον εγκέφαλο των πληροφοριών που προέρχονται από τις αισθήσεις. Ενοποίηση είναι η διαδικασία ερμηνείας αυτών των πληροφοριών. Μνήμη είναι η αποθήκευση προς μελλοντική ανάκτηση. Εξαγωγή επιτυγχάνεται μέσω της γλώσσας ή των κινητικών (μυϊκών) δραστηριοτήτων. Οι Μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να κατηγοριοποιηθούν με βάση τα επίδραση τους σε ένα ή περισσότερα από αυτά τα στάδια. Κάθε παιδί έχει ιδιαίτερες αδυναμίες και δυνατά σημεία σε κάθε στάδιο.

Εισαγωγή

Σ' αυτό το στάδιο το πιο σημαντικό πρόβλημα είναι η αδυναμία στην οπτική αντίληψη. Ορισμένοι μαθητές βλέπουν κάτι αλλά δεν αναγνωρίζουν τη θέση και το σχήμα του. Μπορεί να βλέπουν τα γράμματα ανεστραμμένα ή ανάποδα (π.χ. 3 αντί για ε) ή δυσκολεύονται να διακρίνουν στο φόντο τη σημαντική μορφή. Έτσι έχουν συχνά προβλήματα στην ανάγνωση. Μπορεί να υπερπηδούν κάποιες λέξεις, να διαβάζουν την ίδια γραμμή δυο φορές ή να παραλείπουν άλλες. Μερικοί μαθητές δεν αντιλαμβάνονται επακριβώς το βάθος ή την απόσταση· μπορεί να σκοντάψουν σε πράγματα, να πέφτουν από καρέκλες ή να χύνουν τα ποτά τους.

Άλλη σημαντική αδυναμία είναι η ηχητική αντίληψη. Οι μαθητές μπορεί να παρουσιάζουν δυσκολία στο να κατανοήσουν επειδή δεν ξεχωρίζουν τις λεπτές, ανεπαίσθητες διαφορές των ήχων. Μπερδεύουν λέξεις και φράσεις που ηχούν παρόμοια. Ορισμένα παιδιά δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν κάποιο ήχο από τον

¹ Σύμφωνα με το ορισμό της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης (USA)

περιβάλλοντα θόρυβο. Μπορεί να μην ανταποκρίνονται στη φωνή του γονέα ή του δασκάλου και γι αυτό να φαίνεται πως δεν ακούν ή δεν προσέχουν. Άλλα παιδιά επεξεργάζονται τον ήχο αργά και κατά συνέπεια δεν μπορούν να παρακολουθήσουν μια συζήτηση εντός κι εκτός τάξης. (π.χ. ο γονιός μπορεί να πει « Είναι αργά. Πήγαινε να φορέσεις τις πυτζάμες σου και να πλυθείς. Μετά έλα για το βραδινό» ένα παιδί με αυτήν την αδυναμία μπορεί να ακούσει μόνο το πρώτο μέρος και να μείνει στο δωμάτιο του.

Ενοποίηση

Οι αδυναμίες στην ενοποίηση λαμβάνουν πολλές μορφές που αντιστοιχούν στις τρεις δυνατότητες: την αλληλουχία, την αφαίρεση και την οργάνωση. Ο μαθητής με αδυναμία στην αλληλουχία μπορεί να διηγηθεί μια ιστορία ξεκινώντας από τη μέση, επιστρέφοντας στη αρχή και συνεχίζοντας με το τέλος. Επίσης μπορεί να αναστρέφει τη σειρά των γραμμάτων σε μια λέξη. Αυτά τα παιδιά είναι συχνά ανάκανα να απομονώσουν ένα στοιχείο από μια σειρά που γνωρίζουν από μνήμης. Αν τα ρωτήσεις ποια μέρα ακολουθεί την Πέμπτη πρέπει να αρχίσουν από την Δευτέρα. Όταν χρησιμοποιούν λεξικό ψάχνουν από το “άλφα” κάθε φορά.

Οι μαθητές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα με την αφαιρετική ικανότητα, δυσκολεύονται να συμπεράνουν. Διαβάζουν μια ιστορία αλλά δεν μπορούν να εξάγουν το γενικό νόημα. Συγχέουν τα διαφορετικά νοήματα της ίδιας λέξης, και δυσκολεύονται να καταλάβουν τα αστεία, τα λογοπαίγνια και τους ιδιωτισμούς.

Από τη στιγμή που οι πληροφορίες καταγράφουν, και μάλιστα σε μια σειρά, και γίνουν κατανοητές, πρέπει να οργανωθούν, να ενοποιηθούν και να συσχετιστούν με την προϋπάρχουσα γνώση. Στους μαθητές που αντιμετωπίζουν αδυναμία οργάνωσης τα μικρά τμήματα πληροφοριών δεν αποκτούν συνοχή και δεν μετατρέπονται σε έννοιες. Μπορεί να μάθουν μια σειρά γεγονότων χωρίς να είναι ικανά να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήσεις γενικότερου περιεχομένου που απαιτούν τη χρήση αυτών των γεγονότων. Η ζωή τους εντός κι εκτός τάξης αντανακλά αυτήν την έλλειψη οργάνωσης.

Μνήμη

Το τμήμα της βραχυπρόθεσμης μνήμης διατηρεί τις πληροφορίες σύντομα, όσο είμαστε συγκεντρωμένοι σ’ αυτές τις πληροφορίες. Για παράδειγμα οι περισσότεροι μπορούμε να συγκρατήσουμε ένα υπεραστικό αριθμό τηλεφώνου όσο σχηματίζουμε τα ψηφία, αλλά τον ξεχνάμε αν υπάρξει μια διακοπή. Όταν η πληροφορία επαναλαμβάνεται αρκετά συχνά, εισέρχεται στη μακροπρόθεσμη μνήμη όπου αποθηκεύεται και μπορεί να ανακτηθεί αργότερα. Οι περισσότερες αδυναμίες στη μνήμη επηρεάζουν μόνο το μακροπρόθεσμο τμήμα της, έτσι οι μαθητές χρειάζονται πολύ περισσότερες επαναλήψεις ώστε να συγκρατήσουν τις πληροφορίες.

Εξαγωγή

Στο τέταρτο στάδιο παρουσιάζονται αδυναμίες στη γλώσσα και την κίνηση. Σχεδόν πάντα οι αδυναμίες στη γλώσσα αφορούν αυτό που ονομάζεται “κατ’ απαίτηση γλώσσα” κι όχι στον αυθόρμητο λόγο. Αυθόρμητη είναι η γλώσσα όταν εμείς ξεκινάμε την ομιλία -επιλέγουμε το θέμα, οργανώνουμε τη σκέψη μας, και βρίσκουμε τις σωστές λέξεις πριν μιλήσουμε. Η “ γλώσσα κατ’ απαίτηση ” χρησιμοποιείται όταν κάποιος άλλος δημιουργεί τις συνθήκες όπου πρέπει κανείς να επικοινωνήσει. Σε μια ερώτηση πρέπει ταυτόχρονα να οργανώνουμε τις σκέψεις μας, να βρούμε τις σωστές λέξεις και να απαντήσουμε. Το παιδί μπορεί να μιλά φυσιολογικά όταν αυτό αρχίζει την κουβέντα, αλλά να διστάζει στην άλλη περίπτωση - να κάνει παύση, να ζητά την επανάληψη της ερώτησης, να απαντά συγκεχυμένα ή να μη μπορεί να βρει τις σωστές λέξεις.

Οι κινητικές δυσκολίες είναι δυο ειδών: συντονισμός ομάδων μυών μεγάλου μεγέθους που ονομάζεται αδρές κινητικές δυσκολίες και συντονισμός ομάδων μυών μικρού μεγέθους που ονομάζεται λεπτές κινητικές δυσκολίες. Οι αδρές κινητικές δυσκολίες καθιστούν τα παιδιά αδέξια. Παραπατούν, πέφτουν, και σκοντάφτουν πάνω σε

πράγματα. Μπορεί να δυσκολεύονται να τρέξουν, να σκαρφαλώσουν, να κάνουν ποδήλατο, να κουμπώσουν τα ρούχα τους ή να δέσουν τα κορδόνια τους. Το πιο κοινό είδος από τις λεπτές κινητικές δυσκολίες είναι η δυσκολία συντονισμού των μυών που χρειάζονται για τη γραφή. Τα παιδιά γράφουν αργά και ο γραφικός τους χαρακτήρας είναι συχνά ακατανόητος. Συχνά κάνουν και λάθη ορθογραφίας, γραμματικής και στίξης.

Ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών στα παιδιά

Υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για την ύπαρξη μαθησιακής δυσκολίας. Στα παιδιά προσχολικής ηλικίας αναζητείται αν το παιδί επιτυγχάνει να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα για λόγους επικοινωνίας μέχρι την ηλικία των τριών ετών, ή αν παρουσιάζει κινητικές δυσκολίες (κούμπωμα, δέσιμο, ορειβασία) ως τα πέντε. Στο σχολείο παρατηρείται αν τα παιδιά μαθαίνουν ότι είναι κατάλληλο για την τάξη τους. Το σχολείο και η οικογένεια πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπ' όψη τους την πιθανότητα της μαθησιακής δυσκολίας προτού να θεωρήσουν ότι το παιδί είναι τεμπέλικο ή συναισθηματικά διαταραγμένο.

Η Διαταραχή της Ελλειμματικής προσοχής (Attention deficit disorder) ή η Διαταραχή της Ελλειμματικής προσοχής και υπερδραστηριότητα (Attention deficit hyperactivity disorder). πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπ' όψη και να αξιολογούνται από έμπειρους ειδικούς. Είναι σημαντικό να υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στα συναισθηματικά, κοινωνικά και οικογενειακά προβλήματα που αποτελούν αίτια και σ' αυτά που αποτελούν συνέπειες δυσκολιών στο σχολείο επειδή απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση.

Η ψυχολογική αξιολόγηση μπορεί να περιλαμβάνει νευρο-ψυχολογική ή κλινικά ψυχολογική αξιολόγηση. Η ευφυΐα ενός παιδιού πρέπει να καθορίζεται για να αποφασιστεί αν το παιδί λειτουργεί υπό των δυνατοτήτων του. Ασυνέπειες ανάμεσα στα διαφορετικά τμήματα του τεστ ευφυΐας (IQ) θα βοηθήσει να διευκρινιστούν οι μαθησιακές αδυναμίες καθώς και τα δυνατά του σημεία. Άλλες εξετάσεις μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να αξιολογηθεί η αντίληψη, η γνωστική ικανότητα, η μνήμη και οι γλωσσικές ικανότητες. Οι δεξιότητες κρίνονται από «τεστ επιτευγμάτων». Τα τεστ ευφυΐας και τα «τεστ επιτευγμάτων» βοηθούν να διευκρινιστούν οι ασυνέπειες μεταξύ των δυνατοτήτων και των πραγματικών ικανοτήτων. Υπάρχουν και ειδικές εξετάσεις για τις μαθησιακές δυσκολίες. Ο παθολόγος του λόγου, ο εργο-θεραπευτής ή κάποιος άλλος ειδικός μπορούν να συνεισφέρουν με περισσότερες πληροφορίες όπως και οι γονείς.

Η μετάφραση αποτελεί τμήμα του ενημερωτικού δελτίου [Reading and Learning Disabilities](#) που βρίσκεται στον (παρόντα) υπο-φάκελο Μαθησιακές Δυσκολίες/ Ορισμοί και προτάσσει ως σκοπό του την περιγραφή των πιο κοινών μαθησιακών δυσκολιών που προκαλούν προβλήματα ανάγνωσης.